

АЗИЈА

- Највећи континент на Земљи
- Европа и Азија су јединствена копнена целина – Евроазија
- Назив потиче од речи "асу" што значи исток
- Већим делом се простире на северној и источној полулопти
- Чукотско полуострво је на западној, а архипелази на југоистоку су на јужној полулопти
- Простире се кроз три топлотна појаса на северној полулопти (жарки, северни умерени и северни хладни)
- Обале Азије на истоку запљускује Тихи океан, на југу Индијски океан, на северу Северни ледени океан и на југозападу излази на Средоземно море (Атлантски океан)
- Полуострва: Арабијско (највеће на свету), Индијско, Индокинеско
- Острва: Малајски архипелаг (највећа група острва на свету), Филипинска острва, Јапанска острва. Шри Ланка. У Малајском архипелагу највећа су: Калимантан, Суматра, Јава и Сулавеси.
- Заливи: Бенгалски, Персијски
- Најближа Африци је преко Суецког канала, а преко Беринговог мореуза је најближа Северној Америци
- Рељеф: највиши планински венац – Хималаји (врх Монт Еверест), а северно од Хималаја се простире највећа висораван на свету Тибет.
- Источна и југоисточна обала Азије припада "Ватреном појасу Пацифика" – највећој вулканско-трусној зони на свету
- Низије: Западносибирска, Индогангска (Хиндустанска), Кинеска и Месопотамија
- Пустинске области: на Арабијском полуострву, северно и североисточно од Тибета (пустиња Гоби, Такла Макан)
- Реке: Јангцекјанг (најдужа река Азије), Хоангхо ("Жута река"), Меконг, Ганг, Брамапутра, Инд, Тигар, Еуфрат, Об, Јенисеј.
- Унутрашњи слив имају реке Аму Дарја и Сир дарја (уливају се у Аралско језеро)
- Сува речна корита се називају уади или вади
- Језера: Бајкалско (најдубље на свету), Мртво море (депресија – најниже), Каспијско и Аралско су највећа слана језера
- Клима: на климу северног дела Азије утиче Северни ледени океан, а Индијски и Тихи утичу на климу јужне, југоисточне и источне Азије
- У средњој Азији и Сибиру је оштра континентална клима
- На обали Средоземног мора је средоземна клима
- У јужној Азији је монсунска клима (ветрови монсуни су периодични ветрови који пола године дувају са Индијског океана и доносе кишу (летњи монсун), а пола године дувају са копна ка Индијском океану и доносе суво време (зимски монсун).
- На крајњем југу Азије на острвима је тропска кишна клима
- У пустињама – пустињска клима
- На северу се простиру арктичке пустиње и тундре, које према југу смењују тајге, затим мешовите шуме, а идући ка средишњим деловима континента су степе.

На Арабијском полуострву, Иранској висоравни и централним деловима, су полупустиње и пустиње. На југу и југоистоку су монсунске шуме, а на острвима тропске кишне шуме.

- Становништво – најмногољуднији континент, висок природни прираштај, неравномерна густина насељености (најгушће насељени делови су у долинама река Инд, Ганг, делта Ганга и брамапутре, Кинеска низија, Јапанска острва и острво Јава)
- Ненасељене и ретко насељене области: Тибет, Гоби, Арабијско полуострво
- Најбројнији народи су Кинези и Индуси
- Монголоидној (жутој раси) припадају Кинези, Јапанци и Корејанци
- Природна богатства: нафта (Персијски залив, Каспијско језеро, Месопотамија), гас и нафта – Сибир, руде
- Индустријске земље: Јапан и Кина
- Највећи мегалополис је Токаидо, (Токио је главни град Јапана)
- Најмногољуднији град у Кини је Шангај, (главни град Кине је Пекинг)

- Највећи градови Југозападне Азије: Истанбул, Багдад, Техеран, Јерусалим, Доха, Кувајт, Абу Даби
- Највећи градови Јужне Азије: Делхи, Мумбај, Калкута, Исламабад, Дака, Карачи
- Највећи градови Југоисточне Азије: Џакарта, Куала Лумпур, Сингапур, Бангкок, Манила. Највећа држава архипелаг је Индонезија.
- Највећи градови Средње Азије: Алма Ата, Астана, Ташкент
- Највећи градови Источне Азије: Токио, Шангај, Пекинг, Хонгконг, Сеул
- Евроазијске државе: Русија, Турска, Казахстан
- Афричкоазијска држава: Египат

АФРИКА

- Простире се на све четири Земљине полулопте
- Други континент по површини на свету
- Африку је опловио морепловац Васко да Гама
- Најпознатији истраживач унутрашњости Африке је Дејвид Ливингстон
- Африка је најближа Европи преко Гибралтарског мореуза и од Европе је одваја Средоземно море. Од Азије је одваја Суецки канал и Црвено море.
- На западу је запљускује Атлантски океан, а на истоку Индијски океан
- Обала је неразуђена. Острва – Мадагаскар, залив- Гвинејски, полуострво – Сомалија
- Рељеф: на северу је ниска Африка – Сахарска Африка. Највиши део је Источна Африка: Етиопска и Језерска висораван. На Језерској висоравни се налази највиша планина Килиманџаро (вулканска планина)
- На истоку Африке се налази дубоки расед Источноафрички ров дуг око 5000км, који се пружа од Црвеног мора до реке Замбези
- Пустине: Сахара (највећа на свету), Калахари и Намиб на југу Африке
- Клима: највећи део Африке се простире у жарком топлотном појасу (екватор је пресеца)
- Око екватора има највише падавина (басен реке Конго и на обалама Гвинејског залива)
- На климу утиче хладна Бенгуелска струја (Атлантски океан) и топла Мозамбичка струја (Индијски океан)
- Најдужа река је Нил (настаје од Белог и Плавог Нила које се састају код Картума у Судану), река Конго која је најбогатија водом, река Замбези на којој се налазе Викторијини водопади, река Волта и Нигер
- Сува речна корита у Сахари називају се вади
- Језера: Викторијино, Тангањика (најдубље у Африци, а друго по дубини на свету), Малави, Чад
- На северу Африке су слана језера која се називају шотови
- Природне зоне: око екватора се простиру тропске кишне шуме (прашуме), затим саване и тропске пустиње
- Становништво: европеидна раса- Арапи, Бербери и потомци Европљана ; негроидни народи- Судански и Банту црнци
- Најгушће насељене области су делта Нила, обале Гвинејског залива и Средоземног мора
- Ненасељене области: Сахара, пустиња Намиб
- Већи градови у Северној Африци: Алжир, Тунис, Каиро, Казабланка. Државе: Мароко, Алжир, Тунис, Либија, Египат, Судан
- Већи градови у Западној Африци: Лаос, Дакар, Акре. Држава са највећим бројем становника је Нигерија.
- Најразвијенија држава Источне Африке је Кенија, а најмногољуднија је Етиопија
- Већи градови у Јужној Африци: Јоханезбург, Кејптаун, Дурбан, Преторија, Хараре, Лусака. Две острвске државе: Мадагаскар и Маурицијус

- Индустијски најразвијенија држава Африке је Јужноафричка Република

АМЕРИКА

- Чине је два континента – Северна Америка и Јужна Америка
- Део северноамеричког копна јужно од реке Рио Гранде са острвима у Карипском мору је Средња Америка
- Средња Америка и Јужна Америка се називају Латинска Америка, а део Северне Америке – САД и Канада – Англоамерика
- Истраживачи: Кристифор Колумбо, Америго Веспучи, Џон Кабот

СЕВЕРНА АМЕРИКА

- Северна Америка је трећи континент по величини
- Најближи Северном полу од свих континената

- Највећи заливи: Мексички, Хадсонов и Калифорнијски
- Полуострва: Флорида, Јукатан, Калифорнија, Лабрадор
- Острва: Гренланд, Њуфаундленд и Бафинова земља
- Архипелази: Канадски и арктички, Велики и мали Антили (у Великим Антилима највећа острва су – Куба, Јамајка, Хаити и Порторико)
- Рељеф: Кордиљери – набране планине на западу континента, Апалачи – раседне планине на источној страни континента.
- Кордиљере чине Стеновите и Приморске планине између којих се простиру висоравни: Колумбијска, Колорадо, Велики басен, Мексичка висораван
- Канадски штит око Хадсоновог залива представља најстарије копно Северне Америке
- Обала дуж Тихог океана припада "Ватреном појасу Пацифика"
- Клима: на климу утичу хладне и топле морске струје. Хладне: Лабрадорска и Калифорнијска. Топле: Голфска и Аљаска
- Због утицаја Голфске струје, Флорида има већу влажност од Калифорније. Поред Калифорније тече хладна струја, зато нема испаравања и кише.
- Торнадо – јак вртложни ветар се јавља за време летњих дана источно од Стеновитих планина
- У појасу Кордиљера има пустиња: Хила, Мохаве (Долина смрти – највећа депресија), Сонора у Мексику
- Реке: Мисисипи са притоком Мисури је најдужа река, Свети Лоренс је отока Великих језера, Макензи, Колорадо, Колумбија, Јукон, Фрејзер
- Река Колорадо је усекла најдубљи кањон на свету – Велики кањон
- Велика америчка језера – највећа група језера . Чине их 5 језера: Горње, Мичиген, Ири, Хјурон и Онтарио.
- Национални паркови: Јелоустон, Велики кањон, Јосемит
- Државе С.Америке: САД и Канада
- Становништво: Индијанци и Инуити (Ескимии) су староседеоци
- Језик : енглески у САД и енглески и француски у Канади
- Канада има малу густину насељености због хладне климе
- САД је федерална држава коју чини 50 савезних држава, а Хаваји и Аљаска су територијално одвојене.
- Највећи градови САДа: Њујорк, Чикаго, Лос Анђелес, а главни град је Вашингтон
- Највећи градови Канаде: Торонто, Монреал, Онтарио, Ванкувер, Квебек, а главни град је Отава

СРЕДЊА АМЕРИКА

- Јужни део Северне Америке
- Континентални део (Мексико и превлака до Панамског канала), острвски (Карипска острва)
- Границу између Мексика и САДа чини река Рио Гранде
- Панамски канал раздваја Северну и Јужну Америку, а спаја Атлантски и Тихи океан
- Вулкани: Оризаба и Попокатепетл
- Становништво: Маје, Астеци и Толтеци су индијански народи, староседеоци
- Сложен је расни и етнички састав: црнци, мулати, местици

- Језик: шпански
- Највећи градови у Мексику су: Сијудад Мексико, Гвадалахара, Монтереј

ЈУЖНА АМЕРИКА

- Континент преко кога прелази екватор, а који је већим делом на јужној хемисфери
- Јужна Америка се налази између Тихог и Атлантског океана
- Пружа се правцем север-југ до Рта Хорн (најјужније тачке)
- На крајњем југу је острво огњена земља која је од континента одвојена магелановим мореузом
- Планине: Анди, најдужи планински систем света који се пружа дуж западне обале. Највиши врх је Аконкагва. Бразилска висораван и Гујанске планине између река Ориноко и Амазон. На Андима се налази највише вулканске купе Чимборасо и Котопакси. Пустииња Атакама и језеро Титикака
- Низије: у сливовима река Амазон, Ориноко, Парана и Парагвај
- Равница Патагонија у јужном делу (хладна)
- У сливу Амазона (река са највећим сливом на свету) простире се највеће тропске кишне шуме које се називају селваси.
- Саване око реке Ориноко називају се љаноси, а у Бразилу се називају кампоси
- Степе се у Јужној Америци називају пампе.
- Становништво: неравномерна густина насељености (ретка насељеност-амазонска прашума, високе планине, Патагонија, унутрашњост континента. Најгушћа насељеност – обала Атлантског океана – велики градови)
- Становништво: Индијанци –староседеоци. Инка цивилизација, са престоницом Куско на Андима је била веома развијена
- Шпанци и Португалци, потомци робова из Африке, мулати, местици, замбоси, креоли
- Језици: шпански, португалски у Бразилу, индијански језик кечуа
- Највећи град Јужне Америке је Сао Паоло у Бразилу
- Градови у Бразилу: Рио де Жанеиро, Бразилија, Бело Хоризонте, Салвадор, Манаус (лука на Амазону)
- Градови у Аргентини: Буенос Ајрес, Кордоба, Росарио, Мендоса

АУСТРАЛИЈА

- Најмањи континент на свету
- Аустралији припадају острво Тасманија, као и бројна друга острва у Јужном, Индијском и Тихом океану.
- Аустралија је најсушнији континент
- Буш – пустиње и полупустиње обрасле бодљикавим жбуњем
- Пустиње: Велика пешчана, Велика Викторијина, Симпсонова.
- Нуларбор – равница на југу без воде и дрвећа
- Највећа река је Мари са притоком Дарлинг
- У унутрашњости су бројна слана језера (Ерово, Торенсово и Гарднерово језеро).
- Ерово језеро је најнижа тачка Аустралије (-16м)
- Сува речна корита се називају крикови (крики)
- Уз североисточне обале Аустралије пружа се Велики корални гробен (најдужи на свету , преко 2000км)
- Највиши врх је Кошћушко на Аустралијским Алпима
- У Аустралији има највише ендемских врста биљног и животињског света (шуме еукалиптуса, папрати, животиње торбари (нпр. кенгур, коала.....))
- Становништво: Абориџини су староседеоци Аустралије
- Већину становништва чине потомци европских досељеника, посебно Британаца и Ираца.
- На континенту је само једна држава – Аустралијски савез
- Главни град је Канбера
- Највећи градови су Сиднеј, Мелбурн, Бризбејн, Перт и Аделејд

ОКЕАНИЈА

- Обухвата велики број острва у Тихом океану источно од Малајско-филипинског архипелага
- Највећа острва су: Нова Гвинеја, Нови Зеланд
- Океанија је подељена у три групе острва: Микронезија, Меланезија и Полинезија

ПОЛАРНЕ ОБЛАСТИ

- Две поларне области: Арктик и Антарктик
- Арктик је северна поларна област са центром у Северном географском полу
- Антарктик је јужна поларна област са центром у Јужном географском полу
- На Северни пол први је стигао Роберт Пири
- На Јужни пол Роалд Амундсен и Роберт Скот
- 70% Арктика чини Северни ледени океан- најмањи и најплићи океан
- На арктичкој поларној области су поларне пустиње и тундре
- Животиње: фока, бели медвед, морж
- У ретко насељеним, деловима Гренланда и канаде живи домородачко становништво Инуити
- **Антарктик** – континент који је припадао старом копну Гондвани
- Најхладнији континент
- Ненасељен (анекумена), не припада ниједној држави
- На њему су само истраживачке станице
- Живи свет је сиромашан: пингвини, фоке, китови, лишајеви, маховина, поларне пустиње